

Nemzeti Kulturális Alap

Budapest

Gyulai Pál utca 13.

1085

Tárgy: Pályázati beszámoló,
204111/04143

Hiv. szám: -

Iktatószám: 18/157-1/2019

Melléklet: -

Ügyintéző: Dr. Czetz Balázs levéltár-
igazgató

Székesfehérvár, 2019. október 9.

Pályázati beszámoló

A Nemzeti Kulturális Alap pályázatának köszönhetően (pályázati azonosító száma: 204111/4143) a Magyar Nemzeti Levéltár Fejér Megyei Levéltárában őrzött három címeres levél restaurációja készült el 2019-ben. A Magyar Nemzeti Levéltár Fejér Megyei Levéltára nemességi iratanyagában (IV. 72.) 19 darab olyan, összehajtott állapotban lévő címereslevél található, amelyek széthajtásánál fennáll a maradandó sérülés veszélye, ezért állapotuk miatt már nem bocsáthatók a kutatók rendelkezésére. A patinás adománylevelek díszítettségüknek köszönhetően a levéltárba látogatók részéről is nagy érdeklődésre tartanak számot, ezért intézményünknek szándékában áll az őrizetében lévő valamennyi veszélyeztetett címereslevelet szakszerűen kisimíttatni és megtisztíttatni. Jelen pályázat keretein belül az MNL Fejér Megyei Levéltárában található címeradományok hét legkorábbra datálható darabját kívántuk restauráltatni, és digitális közzétételre alkalmassá tenni:

- I. I. Ferdinánd címeradományát Újlaki Szócs Péternek 1560-ból;
- II. I. Miksa címeradományát Huszár Mátyásnak 1569-ből;
- III. I. Rudolf címeradományát Szluha Mártonnak 1593-ból;
- IV. II. Ferdinánd címeradományát Kolosváry Péternek 1622-ből;
- V. II. Ferdinánd címeradományát Kesztei Jánosnak 1624-ből;

1

Magyar Nemzeti Levéltár Fejér Megyei Levéltára

Cím: 8000 Székesfehérvár, Szent István tér 2-3.

Telefon: (+36) 22 313 052; (+36) 22 312 123

E-mail: fml@mnl.gov.hu

MAGYAR
NEMZETI
LEVÉLTÁR

- VI. II. Ferdinánd címeradományát Szentiváni Denchi (Déchi) Pálnak 1625-ből;
- VII. II. Ferdinánd címeradományát Mihálykó másként Pörfői Jánosnak 1633-ból.

Az NKA Közgyűjteményi Kollégiuma 2018. 11. 14-i ülésén az eredetileg kért 429 000 Ft támogatásból 194 000 Ft-ot ítelt meg, így csupán három címereslevél restaurálására kerülhetett sor (I., II. és V. sorszámúéra). A restaurálás dokumentációját mellékeljük.

A dokumentumok, a restaurálás után speciális tárolódobozba kerültek, amelyek savmentes anyagból, a függőpecsét – ahol volt – speciális tárolási igényeit figyelembe véve készültek.

A dokumentumokat tárolódobozaikkal együtt a levéltár raktárában található zárható fémszekrényben helyeztük el. A raktár klimatizált (fűtött-hűtött) és a páratartalom is szabályozható.

A szakmai beszámolót (dokumentumok elhelyezése, restaurálási dokumentáció fotókkal alátámasztva) az MNL Fejér Megyei Levéltára honlapján (www.mnl.gov.hu/fml) a Pályázatok menüpont alatt elérhetővé tesszük.

Tisztelettel

Dr. Czetz Balázs
levéltár-igazgató

CÍMERESLEVELEK RESTAURÁLÁSA (3 DB)

Pergamen oklevél restaurálása

A Magyar Nemzeti Levéltár, Fejér Megyei Levéltára által restauráltatni kívánt oklevelet hosszú idő óta összehajtva tárolták. A pergamen lap megkeményedett, rugalmassága lecsökkent. Az oklevél poros, gyűrött a lapon ismeretlen eredetű foltok láthatók. A hajtásoknál és a széleken kisebb hiányok találhatók. Az oklevélen penészfertőzésre utaló foltok is előfordulnak.

Méret: 64x63 cm

A pergamen oklevél restaurálás előtt, még összehajtott állapotban portalanítva lett. A restaurálás első lépéseként az összehajtogatott okleveleket óvatosan szét kellett hajtogatni. A nagyon merev lapot széthajtogatás előtt pára kamrában enyhén meg kellett lágyítani, hogy nehogy megsérüljön a kihajtogatás során. A lapot 10 órára fóliából készített sátorba helyeztem, melybe ultrahangos párasító segítségével desztillált vízből előállított hideg vízpárát vezettem. Ennek hatására a pergamen lap annyi nedvességet vett fel, hogy a széthajtás során nem sérült meg.

Az oklevél restaurálásának első lépése a száraz tisztítás. A száraz tisztítást, ecsettel történő portalanítás után rádiózó géppel célszerű végeztem. A széleken, az erősebb

szennyeződések esetében durvább radírt és üveggyapot ceruzát is használtam. Az írott részekben a száraz tisztítást óvatosan kell végezni, hogy elkerüljük az írás sérülését, kopását.

A száraz tisztítás után sor kerülhet a fertőzött lap fertőtlenítésére. Erre Preventiol CMK etil alkoholos oldatát használtam, amelyet porlasztással juttattam a lapok felületére.

Az oklevélen találunk színes festésű miniatúrát. Ennek vizsgálata során kiderült, hogy a nedves kezelések hatására oldódnak a festékek, dörzsölésre érzékenyek. Tisztításuk óvatos, puha ecsettel végzett portalanítás volt.

A nedves tisztításhoz etil-alkohol és desztillált víz keverékét használtam. A széleken, az erősebb szennyeződések esetében, valamint a hátoldalon ökörepe tartalmú szappant is alkalmaztam. A foltok esetében úgy döntöttem, hogy nem zavarják a dokumentum olvashatóságát, nem károsítják annak anyagát ezért fehérítő hatású vegyszeres kezelést nem alkalmaztam. A miniatúrát nem tisztítottam a vizes-alkoholos keverékkel.

A lapon kisebb szakadások és hiányok találhatóak. Ezeknek javításához len és fenyőcellulóz tartalmú, az oklevél színével azonos színre színezett papírpépet használtam. Ennek fizikai tulajdonságai hasonlítanak a pergamen lap tulajdonságaihoz. Hogy a lap túlzott nedvesedését elkerüljem, a félszáraz öntési módszerrel a megfelelő alakú pótlást öntöttem, amit rizskeményítővel ragasztottam az oklevélre.

Lágyítás és kiegészítés után a lapokat lenehezítve vetexek és szívópapírok között szárítottam meg.

Az okleveleket nem védi kötés, ezért a környezeti hatások közvetlenül érik őket. Az okleveleket a múltban többnyire összehajtva tárolták, így vízvesztésük miatt ebben a formában merevedtek meg. Az restaurálás során alapvető elvárás volt a lapok szétnyitása és az oklevelek további tárolása nyitott állapotban történik. A lap védelme érdekében szükséges egyedi tároló készítése. Az oklevél számára savmentes, puffertolt papírral bélelt tékát készítettem.

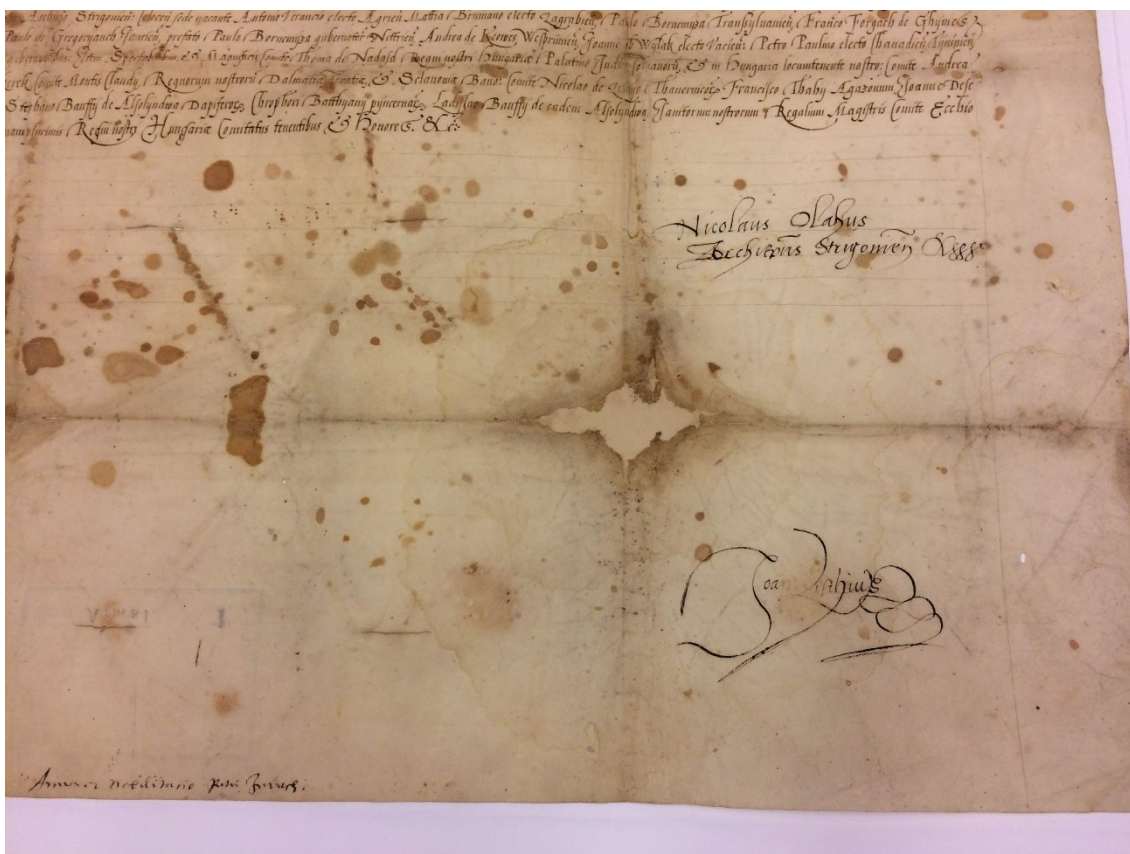
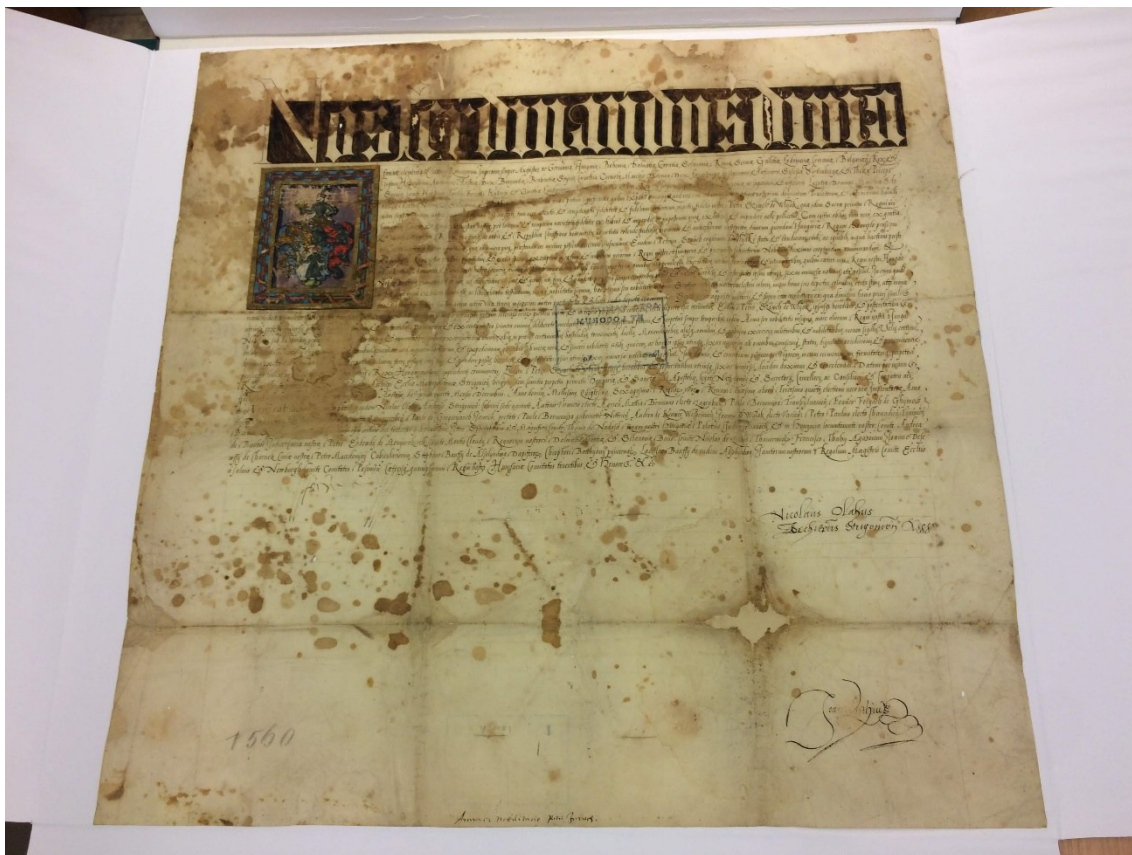
Tárolási javaslat

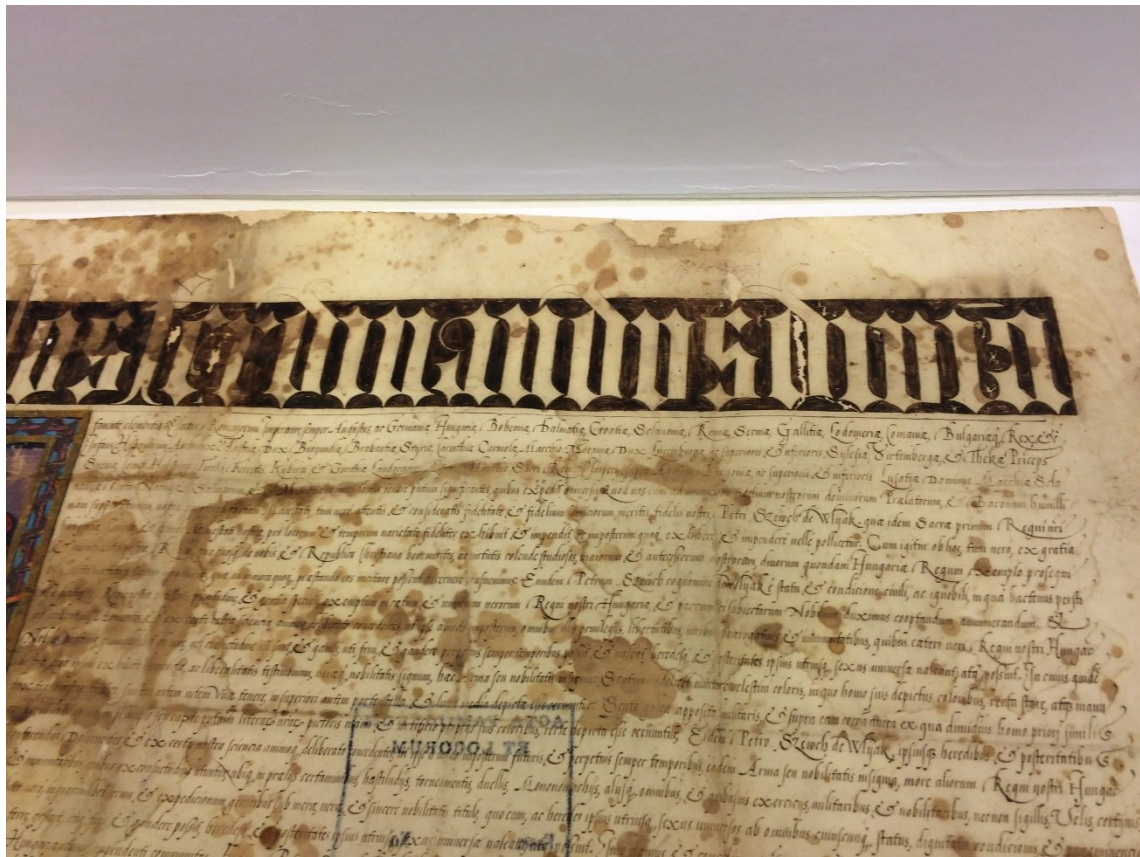
A restaurált lapot célszerű állandó hőmérséklet és páratartalom biztosításával savmentes körülmények között tárolni. A lap hullámosodása páratartalom ingadozása esetén elkerülhetetlen. A megfelelő relatív páratartalom RH 40-45%, Kiállítás esetén a maximális megvilágítás 50 Lux.

Felhasznált anyagok

- preventiol CMK etil-alkoholos oldata
- Etil-alkohol

- Metil-cellulóz
- Rizskeményítő

Függőpecsétes pergamen oklevél restaurálása

A Magyar Nemzeti Levéltár, Fejér Megyei Levéltára által restauráltatni kívánt pergamen oklevelet hosszú idő óta összehajtván tárolták. A pergamen lap megkeményedett, rugalmassága lecsökkent. Az oklevél poros, a lapon ismeretlen eredetű foltok láthatók. A lapon néhány kisebb hiány és szakadás található. Az oklevélen penészfertőzésre utaló foltok is előfordulnak. A pecsétet tartó zsinórok piszkosak, sérültek, de a pecsét nem sérült.

Méret:70x 46 cm

A pergamen oklevél restaurálás előtt, még összehajtott állapotban portalanítva lett. A restaurálás első lépéseként az összehajtogatott okleveleket óvatosan szét kellett hajtogatni. A nagyon merev lapot széthajtogatás előtt pára kamrában enyhén meg kellett lágyítani, hogy nehegy megsérüljön a kihajtogatás során. A lapot 10 órára fóliából készített sátorba helyeztem, melybe ultrahangos párástó segítségével desztillált vízből előállított hideg vízpárát vezettem. Ennek hatására a pergamen lap annyi nedvességet vett fel, hogy a széthajtás során nem sérült meg.

Az oklevél restaurálásának első lépése a száraz tisztítás. A száraz tisztítást, ecsettel történő portalanítás után rádirozó géppel célszerű végeztem. A széleken, az erősebb szennyeződések esetében durvább radírt és üveggyapot ceruzát is használtam. Az írott részekben a száraz tisztítást óvatosan kell végezni, hogy elkerüljük az írás sérülését, kopását.

A száraz tisztítás után sor kerülhet a fertőzött lap fertőtlenítésére. Erre Preventiol CMK etil alkoholos oldatát használtam, amelyet porlasztással juttattam a lapok felületére.

Az oklevélen találunk színes festésű miniatúrát. Ennek vizsgálata során kiderült, hogy a nedves kezelések hatására oldódnak a festékek, dörzsölésre érzékenyek. Tisztításuk óvatos, puha ecsettel végzett portalanítás volt.

A nedves tisztításhoz etil-alkohol és desztillált víz keverékét használtam. A széleken, az erősebb szennyeződések esetében, valamint a hátoldalon ökörepe tartalmú szappant is

alkalmaztam. A foltok esetében úgy döntöttem, hogy nem zavarják a dokumentum olvashatóságát, nem károsítják annak anyagát ezért fehérítő hatású vegyszeres kezelést nem alkalmaztam. A miniatúrát nem tisztítottam a vizes-alkoholos keverékkel.

A lapon kisebb szakadások és hiányok találhatóak. Ezeknek javításához len és fenyőcellulóz tartalmú, az oklevél színével azonos színre színezett papírpépet használtam. Ennek fizikai tulajdonságai hasonlítanak a pergamen lap tulajdonságaihoz. Hogy a lap túlzott nedvesedését elkerüljem, a félszáraz öntési módszerrel a megfelelő alakú pótlást öntöttem, amit rizskeményítővel ragasztottam az oklevélre.

A függőpecsét tisztítása először szárazon történt. Puha ecsettel portalanítottam a viasz pecsétet. Nedves tisztításhoz enyhén lúgos mosószeres oldattal, vattával áttöröltem a pecsétet. A pecsétzsinórokon száraz tisztítást végeztem. A zsinór egyik szála valószínűleg kén tartalmú festékkel lett színezve, aminek következtében az idők során elporladt, megsemmisült. A zsinór többi ága nem károsodott.

Lágyítás után a lapokat lenehezítve vetexek és szívópapírok között szárítottam meg, ügyelve hogy a függőpecsét és annak zsinórja se sérüljön.

Az okleveleket nem védi kötés, ezért a környezeti hatások közvetlenül érik őket. Az okleveleket a múltban többnyire összehajtva tárolták, így vízvesztésük miatt ebben a formában merevedtek meg. Az restaurálás során alapvető elvárás volt a lapok szétnyitása és az oklevelek további tárolása nyitott állapotban történik. A lap védelme érdekében szükséges egyedi tároló készítése. Mivel az oklevél függőpecsétje is könnyen sérülhet ezért egy speciális dobozban célszerű elhelyezni, amelyben a pecsét számára kialakított tárolóhely is található. A doboz savmentes, puffertolt papírral bélelt.

Tárolási javaslat

A restaurált lapokat célszerű állandó hőmérséklet és páratartalom biztosításával savmentes körülmények között tárolni. A lap hullámosodása páratartalom ingadozása esetén elkerülhetetlen. A megfelelő relatív páratartalom RH 40-45%, Kiállítás esetén a maximális megvilágítás 50 Lux.

Felhasznált anyagok

- preventol CMK etil-alkoholos oldata
- Etil-alkohol
- Metil-cellulóz
- Rizskeményítő

Pergamen oklevél restaurálása

A Magyar Nemzeti Levéltár, Fejér Megyei Levéltára által restauráltatni kívánt oklevelet hosszú idő óta összehajtván tárolták. A pergamen lap megkeményedett, rugalmassága lecsökkent. Az oklevél nagyon poros, a lapon ismeretlen eredetű foltok láthatók. Függőpecsét nem található a tárgyon.

Méret:60.5x 62 cm

A pergamen oklevél restaurálás előtt, még összehajtott állapotban portalanítva lett. A restaurálás első lépéseként az összehajtogatott okleveleket óvatosan szét kellett hajtogatni. A nagyon merev lapot széthajtogatás előtt pára kamrában enyhén meg kellett lágyítani, hogy nehogy megsérüljön a kihajtogatás során. A lapot 10 órára fóliából készített sátorba helyeztem, melybe ultrahangos párástó segítségével desztillált vízből előállított hideg vízpárát vezettem. Ennek hatására a pergamen lap annyi nedvességet vett fel, hogy a széthajtás során nem sérült meg.

Az oklevél restaurálásának első lépése a száraz tisztítás. A száraz tisztítást, ecsettel történő portalanítás után radírozó géppel célszerű végeztem. A széleken, az erősebb

szennyeződések esetében durvább radírt és üveggyapot ceruzát is használtam. Az írott részekben a száraz tisztítást óvatosan kell végezni, hogy elkerüljük az írás sérülését, kopását.

A száraz tisztítás után sor kerülhet a fertőzött lap fertőtlenítésére. Erre Preventiol CMK etil alkoholos oldatát használtam, amelyet porlasztással juttattam a lapok felületére.

Az oklevélen találunk színes festésű miniatúrát. Ennek vizsgálata során kiderült, hogy a nedves kezelések hatására oldódnak a festékek, dörzsölésre érzékenyek. Tisztításuk óvatos, puha ecsettel végzett portalanítás volt.

A nedves tisztításhoz etil-alkohol és desztillált víz keverékét használtam. A széleken, az erősebb szennyeződések esetében, valamint a hátoldalon ökörepe tartalmú szappant is alkalmaztam. A foltok esetében úgy döntöttem, hogy nem zavarják a dokumentum olvashatóságát, nem károsítják annak anyagát ezért fehérítő hatású vegyszeres kezelést nem alkalmaztam. A miniatúrát nem tisztítottam a vizes-alkoholos keverékkel.

Lágyítás után a lapokat lenehezítve vetexek és szívópapírok között szárítottam meg.

Az okleveleket nem védi kötés, ezért a környezeti hatások közvetlenül érik őket. Az okleveleket a múltban többnyire összehajtva tárolták, így vízvesztésük miatt ebben a formában merevedtek meg. Az restaurálás során alapvető elvárás volt a lapok szétnyitása és az oklevelek további tárolása nyitott állapotban történik. A lap védelme érdekében szükséges egyedi tároló készítése. Az oklevél számára egyedi, savmentes, pufferolt papírral bélelt tékát készítettem.

Tárolási javaslat

A restaurált lapokat célszerű állandó hőmérséklet és páratartalom biztosításával savmentes körülmények között tárolni. A lap hullámosodása páratartalom ingadozása esetén elkerülhetetlen. A megfelelő relatív páratartalom RH 40-45%, Kiállítás esetén a maximális megvilágítás 50 Lux.

Felhasznált anyagok

- preventiol CMK etil-alkoholos oldata
- Etil-alkohol
- Metil-cellulóz

